

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย

ประเทศไทยเกิดความเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านเศรษฐกิจ วิถีชีวิต จริยธรรมของคนสังคม อันเนื่องมาจากการไหลบ่าของวัฒนธรรมต่างชาติ ในกระแสของยุคโลกาภิวัตน์และภาพรวมของการพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติฉบับที่ 1 – 7 (พ.ศ. 2504 - 2539) สรุปได้ว่า “เศรษฐกิจดี สังคมมีปัญหา การพัฒนาไม่ยั่งยืน” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2555 : 1) โดยเฉพาะการมุ่งพัฒนาประเทศจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 6 และ 7 เน้นอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของตนให้เจริญอย่างรวดเร็วและทัดเทียมกับต่างประเทศ สังคมไทยได้ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดีในการพัฒนาเศรษฐกิจ ดังจะเห็นจากอัตราการขยายตัวอยู่ในระดับสูง รายได้ต่อหัวของคนไทยเพิ่มขึ้น สัดส่วนคนยากจนของประเทศลดลง ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 ฐานะการเงินการคลังของประเทศมีความมั่นคงและได้รับการยอมรับ โดยทั่วไปจากนานาประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2550 : ๗) แต่ผลจากการพัฒนาโดยไม่ได้คำนึงถึงการรับเอาวัฒนธรรมต่างชาติและพัฒนาประเทศอย่างรู้เท่าทัน ทำให้สังคมเผชิญปัญหาหลายด้าน การเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ดังเช่น วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจครั้งร้ายแรงในปลายปี พ.ศ. 2539 – 2540 การพัฒนาประเทศขาดความสมดุล เศรษฐกิจไทยมีความเปราะบาง เนื่องจากการขยายตัวเชิงปริมาณมากกว่าคุณภาพและอยู่บนพื้นฐานของการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสิ้นเปลือง ทั้งยังคงพึ่งพิงภายนอกหรือภาคเศรษฐกิจระหว่างประเทศมากกว่าในประเทศ ขณะที่ยังมีปัญหาด้านคนและสังคมอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะปัญหาความเหลื่อมล้ำของรายได้และการกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนา ปัญหาการปรับตัวให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์ในด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว รวมทั้งปัญหาความข้อยกเว้นทางศีลธรรมและพฤติกรรมการบริโภคที่มุ่งวัตถุนิยมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2550 : 3)

กระแสโลกาภิวัตน์ ได้ส่งผลกระทบต่อสังคมทุกระดับ ภายใต้ระบบคิดและปฏิบัติพัฒนาของเศรษฐกิจทุนนิยม วัตถุนิยม วัฒนธรรมบริโภค ซึ่งแพร่กระจายไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมและวิถีชีวิตการกินอยู่การใช้สิ่งของต่างๆ ของคนในปัจจุบัน จนกลายเป็นกระแสบริโภคนิยมและการที่จะต่อต้านกระแสบริโภคนิยม ก็เป็นไปได้ยากมาก (จิราภรณ์ สุภิสงห์. 2552 : 1) สังคมไทยถูกกระตุ้นให้มีการเปลี่ยนแปลงตัวเองหลายๆ อย่างเพื่อต้องการก้าวเดินให้ทันกับนานาประเทศ เขาชวน

หลายคนกำลังมีพฤติกรรมตามกระแสทุนนิยม บริโภคนิยม การใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย กลายเป็นพฤติกรรมของเยาวชนแห่งยุคปัจจุบันไปโดยปริยาย (จิราภรณ์ สุภิสงห์. 2552 : 60)

ผลจากความเจริญและพัฒนาทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ไอซีที) ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชน แต่อีกด้านหนึ่งก็ยังคงพบว่ามีปัญหาวิกฤตของสังคมตามมา เช่น ปัญหาเด็กติดเกม ติดอินเทอร์เน็ต ติดแชต ติดสื่อลามกอนาจาร หนีโรงเรียน อันจะนำไปสู่ปัญหาใหม่ๆ ไม่สิ้นสุด เช่น เด็กติดยาเสพติด ตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร เอดส์ ปัญหาเด็กแสดงพฤติกรรมรุนแรง ชอบทะเลาะวิวาท พบเห็นในสภาพสังคมปัจจุบันที่พ่อแม่ผู้ปกครองต้องมุ่นมั่นแก้ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ (<http://www.oknation.net/blog/chirawat2t/2011/02/27/entry-1>. 2555)

สภาพการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาประเทศแบบก้าวกระโดด ยังส่งผลต่อความเสื่อมถอยด้านคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทย สะท้อนจากพฤติกรรมของคนได้เริ่มมีสำนึกในเรื่องของความถูกต้อง ความดี ความเลว คุณธรรมประจำใจ กฎเกณฑ์ทางศีลธรรม และสิทธิหน้าที่ วิกฤติทางด้านคุณธรรมจริยธรรมที่ตกต่ำนั้นสะท้อนในหลายๆ ด้าน อาทิ ปัญหาความรุนแรงที่เพิ่มขึ้นในสังคม ปัญหาความไม่ซื่อสัตย์สุจริต ขาดจรรยาบรรณ ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ปัญหาการขาดความรับผิดชอบ ความเกียจคร้าน อยากรวยทางลัด ปัญหาการขาดการประมาณตน ขาดการยับยั้งชั่งใจ ความฟุ้งเฟ้อฉาบฉวยในสังคม ปัญหาการขาดการใช้เหตุผลเชิงคุณธรรมในการดำเนินชีวิต ปัญหาการคดโกงฉ้อราษฎร์บังหลวง ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด โสเภณี การทำแท้งเถื่อน เป็นต้น (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2546 : 18) สถานการณ์ที่น่าเป็นห่วงนี้สอดคล้องกับผลการสำรวจทัศนคติเด็กและเยาวชน 38 โรงเรียนในกรุงเทพมหานคร 4,000 กว่าคน พบว่า 34% เชื่อว่าการคอร์รัปชันเป็นวัฒนธรรมที่ไม่อาจแก้ไขได้ 45% เชื่อว่าการให้สินบนแก่ข้าราชการไม่ใช่เรื่องเสียหาย 51% เชื่อว่าโกงได้แต่ต้องมีผลงานออกมาบ้าง (เกษม วัฒนชัย. 2548 : 18) สะท้อนให้เห็นถึงวิกฤตคุณธรรมชีวิตของเด็กไทยในปัจจุบัน จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วนซึ่งปัญหา ด้านคุณธรรมจริยธรรมนี้จะส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาคนและสังคมไทยในอนาคตอย่างไม่หลีกเลี่ยงได้ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2546 : 20)

จากปัญหาที่เกิดขึ้นทุกภาคส่วนของสังคมไทยจำนวนมากพยายามแก้ปัญหาและหาแนวทางที่เหมาะสม โดยน้อมนำ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” มาปฏิบัติอย่างกว้างขวางซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระมหากรุณาธิคุณต่อพสกนิกรชาวไทย พระราชทานแนวทางพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนไทยในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน ทรงชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงมาโดยตลอดกว่า 30 ปี ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2517 เป็นต้นมา และภายหลังทรงเน้นย้ำแนวทางในการแก้ปัญหาเพื่อความรอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และการเปลี่ยนแปลงต่างๆ

(สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ กปร. 2549 : 26) จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 – 11 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาแนวทางในการพัฒนาประเทศ ให้มีความสำคัญกับการพัฒนาที่ยืด “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” เป็นการพัฒนาที่สมดุลทั้งคน สังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม โดยมีการเตรียม “ระบบภูมิคุ้มกัน” ด้วยการเสริมสร้างความเข้มแข็งของทุนที่มีอยู่ในประเทศและการบริหารจัดการความเสี่ยงให้พร้อมรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในประเทศ เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและความเป็นอยู่เย็นเป็นสุขของคนไทยทุกคน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. <http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=395>. 2555)

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ความพอเพียงหมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริตและให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี (เกษม วัฒนชัย. 2548 : 21-22)

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการพัฒนาที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อทุกชีวิตและทุกสังคม เพราะถ้าคนเราแต่ละคนแต่ละครอบครัว แต่ละชุมชน แต่ละสังคม สามารถประจักษ์ถึงแบบวิถีการผลิตและการบริโภคที่มีความพอเพียง มีความพอดีพอประมาณกับศักยภาพที่มีอยู่ตลอดจนสอดคล้องกับเงื่อนไขการใช้ทรัพยากรที่มีจำนวนจำกัดในแต่ละภูมิสังคม ให้เป็นไปอย่างยั่งยืน ก็ย่อมเป็นหลักประกันได้อย่างแน่นอนว่า ผู้คนจะมีชีวิตอย่างเป็นสุข อีกทั้งมีระบบภูมิคุ้มกันต้านทานต่อผลกระทบในทางลบอันเกิดจากความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทั้งจากเหตุปัจจัยภายในและเหตุปัจจัยภายนอกที่ต้องเผชิญในชีวิต (สุนัย เศรษฐบุญสร้าง. 2551 : บทนำ) อนึ่งการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้นั้นเป็นองค์ประกอบที่ทำให้คนในสังคมไม่เบียดเบียนหรือทำลายกัน ส่งเสริมให้บุคคลมีจิตใจดีงาม มีความรัก สามัคคีกัน มีความเมตตากรุณา เสียสละเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือกัน และประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่เกิดประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น สามารถดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้

อย่างมีความสุข ประเทศชาติได้รับการพัฒนาไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง (ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง. <http://www.northernstudy.org/web54/>. 2555)

การพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะสำเร็จลุล่วงได้ตามเป้าหมาย ด้านที่สำคัญที่สุดที่ต้องรณรงค์ก่อนอันดับแรกคือ ระดับบุคคล (ปราณี เข็มวงค์. 2553 : 2) กล่าวคือ บุคคลต้องรู้จัก “พอ” คือ มีค่านิยมที่เห็นความสำคัญของความพอดี พอประมาณ ประหยัด และมุ่งมั่นที่จะพึ่งตนเองให้มากขึ้น เมื่อจิตใจตั้งมั่นก็จะใช้ชีวิตแบบเรียบง่ายขึ้น มีวัฒนธรรมด้านวัตถุนิยมน้อยลง ทำให้ครอบครัวและชุมชนของตนมีเศรษฐกิจแบบพออยู่พอกินพึ่งตนเอง ส่งผลให้ภายในชุมชนมีความรับผิดชอบช่วยเหลือซึ่งกันและกันมากขึ้น ทำให้เกิดความสงบสุขในด้านสังคมอย่างแท้จริง (สุนทร กุลวัฒนารพงศ์. 2544 : 180 -183)

คุณลักษณะความพอเพียง จึงต้องได้รับการปลูกฝังตั้งแต่ยังเด็กจากครอบครัวและขยายออกไปตามลำดับวุฒิภาวะทั้งนี้การพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่มีคุณค่าต่อประเทศชาติจำเป็นต้องเริ่มพัฒนาศักยภาพของคนตั้งแต่วัยเด็ก โดยเฉพาะช่วงก่อนเข้าวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่มีความสามารถในการใช้ความคิดมีเหตุผล และแสดงความคิดเห็นต่อสิ่งต่างๆ ได้มากขึ้น (ปราณี เข็มวงค์. 2553 : 3) การสร้างค่านิยมความพอเพียงจึงจำเป็นต้องให้เกิดขึ้นกับตัวนักเรียนและเยาวชนซึ่งจะเป็นกำลังของชาติในอนาคต จึงควรจะทำความเข้าใจให้เด็กและเยาวชนได้ตระหนักถึงคุณค่าของตนเองในการใช้ชีวิตอย่างรอบคอบ ควรปรับวิถีคิดให้อยู่อย่างพอเพียงเพื่อสร้างความสุขให้ตนเอง (ปิ่นมณี ศรีนวล. 2552 : 2) ควรให้เยาวชนได้คำนึงถึงความพอประมาณในการดำเนินชีวิต ไม่โลภ ไม่ฟุ้งเฟ้อ ใช้จ่ายอย่างพอประมาณ มีการแสดงออกทางอารมณ์โดยมีการตัดสินใจบนพื้นฐานของความมีเหตุผล ไม่ใช่อารมณ์และเตรียมตัวให้พร้อมกับความผันผวนของเหตุการณ์ต่างๆ อย่างรู้เท่าทัน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. 2549ก : 71-72) ความพอเพียงเป็นลักษณะหรือจิตลักษณะสำคัญประการหนึ่งอันแสดงถึงความสามารถประสิทธิภาพและพัฒนาการเกี่ยวกับการลดการพึ่งพาคนอื่น ไปสู่การพัฒนาให้กับประชาชนพลเมืองของประเทศชาติ (ปรีชา ธรรมมา. 2543 : 43) คนที่มีคุณลักษณะความพอเพียงแห่งตน เมื่อประสบปัญหาอุปสรรคสามารถนำเป้าประสงค์อื่นมาแทนเป้าประสงค์ที่มีอุปสรรค เมื่อเผชิญความผิดพลาดจะสำนึกผิดและแก้ไข สามารถควบคุมตนเองได้ขณะที่ไม่มีการควบคุมจากภายนอก มีทางเลือกในการแสดงออกแบบต่างๆ เมื่อเผชิญกับความวิตกกังวล (ปรีชา ธรรมมา. 2543 : 40) คุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนนั้น ได้มีผู้กล่าวไว้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและปลูกฝังให้นักเรียนเป็นคนที่มีความพอเพียงแห่งตน เช่น การพึ่งพาตนเอง มีความรับผิดชอบ มีความพอประมาณ มีความขยัน มีความซื่อสัตย์ เป็นต้น (สมพร พงษ์เสถียรศักดิ์. 2546 : 47-48) และจากการสังเคราะห์ทฤษฎีและงานวิจัยต่างๆ ที่ได้กล่าวถึงผู้ที่มีการดำเนินชีวิตแบบพอเพียงไว้มากมาย ซึ่งสามารถสรุปคุณลักษณะ

ด้านความพอเพียงแห่งตน ดังนี้ คือ การรู้จักประมาณตน ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ใฝ่หาความรู้อย่างต่อเนื่องและการตระหนักในคุณธรรมประพุดิตนเป็นคนดี ซึ่งมีความสัมพันธ์กับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข กล่าวคือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี โดยมีความรู้และคุณธรรมเป็นเงื่อนไขสำคัญ

คุณลักษณะพอเพียงแห่งตน เป็นคุณลักษณะที่ควรปลูกฝังให้เกิดกับบุคคล โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่กำลังจะเติบโตใหญ่เป็นกำลังของชาตินำพาประเทศชาติก้าวผ่านวิกฤต พัฒนาประเทศชาติให้มีความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงยั่งยืนต่อไป จากความสำคัญของการศึกษาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่าปัจจัยใดบ้าง ที่เป็นปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อคุณลักษณะความพอเพียงแห่งตนของนักเรียนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งอยู่ในช่วงของวัยรุ่นที่ควรเอาใจใส่เพื่อพัฒนาทุกๆ ด้าน เพราะวัยรุ่นอายุ 12 - 15 ปี ในมิติทางจิตวิทยาเป็นวัยที่อยู่ในสภาวะหัวเลี้ยวหัวต่อแห่งชีวิตที่จะต้องมีการปรับตัว และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากเด็กให้ไปสู่การเป็นผู้ใหญ่ หนึ่ง จากผลการศึกษา ปัญหาของวัยรุ่นของจังหวัดพะเยาโดยเฉพาะ โรคเอดส์ซึ่งมีสถิติสูงสุดของประเทศ ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา (กระทรวงสาธารณสุข. 2554 : ไม่ปรากฏเลขหน้า) อีกทั้งยังมีงานวิจัยที่ชี้ให้เห็นว่า เยาวชนวัยรุ่นจังหวัดพะเยา เกี่ยวข้องกับปัญหาด้านพฤติกรรมของการดื่มแอลกอฮอล์ (สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ. 2550 : บทคัดย่อ) สถานการณ์ดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงวิกฤตของปัญหาความพอเพียงแห่งตนของเยาวชน จึงเป็นที่น่าศึกษาว่า มีปัจจัยใดบ้างที่เกี่ยวข้องซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน และเป็นแนวทาง ในการเสริมสร้างพัฒนาคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนสำหรับนักเรียนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในการศึกษา นำไปกำหนดหลักสูตรการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีคุณค่าต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและตรวจสอบความสอดคล้องรูปแบบปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดพะเยา
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดพะเยา

ประโยชน์ของการวิจัย

การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จะได้รับประโยชน์ ดังนี้

1. ทำให้ทราบรูปแบบเส้นทาง (Path Model) ของปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดพะเยา
2. ทำให้ทราบว่าปัจจัยใดบ้างที่มีอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมต่อคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดพะเยา ซึ่งจะเป็ประโยชน์ในการกำหนดแนวทางการพัฒนาคุณธรรมด้านความพอเพียงแห่งตนต่อไป
3. เป็นประโยชน์ในการนำผลการศึกษาไปใช้เป็นพื้นฐานและต่อยอดในการศึกษาคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนของนักเรียน
4. สามารถใช้เป็นข้อมูลให้ผู้บริหาร โรงเรียน ผู้ปกครอง ครูผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้องนำไปใช้เสริมสร้างพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดพะเยา มีขอบเขต ดังนี้

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2555 ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดพะเยา ซึ่งมีทั้งหมด 18 โรงเรียน จำนวนห้องเรียน 97 ห้องเรียน และจำนวนนักเรียน 3,516 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดพะเยา ประจำปีการศึกษา 2555 จำนวน 459 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบสองขั้นตอน (Two- Stage Random Sampling)

ตัวแปรที่นำมาศึกษาในการวิเคราะห์อิทธิพลเส้นทาง

1. ตัวแปรเชิงสาเหตุประกอบด้วย
  - 1.1 ตัวแปรสังเกตได้ภายนอกประกอบด้วย
    - 1.1.1 กิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง
    - 1.1.2 สภาพการดำเนินงาน บรรยากาศของ โรงเรียน
    - 1.1.3 การปฏิบัติตนของครู
    - 1.1.4 การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย
    - 1.1.5 การปฏิบัติตนของผู้ปกครอง
    - 1.1.6 การปฏิบัติตนของผู้นำชุมชน
    - 1.1.7 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงผ่าน สื่อต่างๆ
  - 1.2 ตัวแปรสังเกตได้ภายในประกอบด้วย
    - 1.2.1 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง
    - 1.2.2 เจตคติที่มีต่อการดำรงชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ คุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สมมติฐานของการวิจัย

จากแนวคิดทฤษฎีและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วกำหนดเส้นทางปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อคุณลักษณะความพอเพียงแห่งตนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 ดังนี้

มีปัจจัยอย่างน้อย 1 ปัจจัยต่อไปนี้มีอิทธิพลต่อคุณลักษณะความพอเพียงแห่งตนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียน ได้แก่

1. กิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงมีอิทธิพลทางตรงต่อคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนและมีอิทธิพลทางอ้อมต่อความพอเพียงแห่งตน โดยส่งอิทธิพลผ่านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงและเจตคติต่อการดำรงชีวิตแบบพอเพียง
2. สภาพการดำเนินงาน บรรยากาศของ โรงเรียน มีอิทธิพลทางตรงต่อคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตน

3. การปฏิบัติตนของครู มีอิทธิพลทางตรงต่อคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนและมีอิทธิพลทางอ้อมต่อคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตน โดยส่งอิทธิพลผ่านเจตคติต่อการดำรงชีวิตแบบพอเพียง
4. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีอิทธิพลทางตรงต่อความพอเพียงแห่งตนและมีอิทธิพลทางอ้อมต่อคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตน โดยส่งอิทธิพลผ่านเจตคติต่อการดำรงชีวิตแบบพอเพียง
5. การปฏิบัติตนของผู้ปกครอง มีอิทธิพลทางตรงต่อความพอเพียงแห่งตนและมีอิทธิพลทางอ้อมต่อคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตน โดยส่งอิทธิพลผ่านเจตคติต่อการดำรงชีวิตแบบพอเพียง
6. การปฏิบัติตนของผู้นำชุมชน มีอิทธิพลทางตรงต่อความพอเพียงแห่งตน
7. การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงผ่านสื่อต่างๆ มีอิทธิพลทางตรงต่อคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตน
8. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง มีอิทธิพลทางตรงต่อคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตน
9. เจตคติที่มีต่อการดำรงชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง มีอิทธิพลทางตรงต่อคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตน

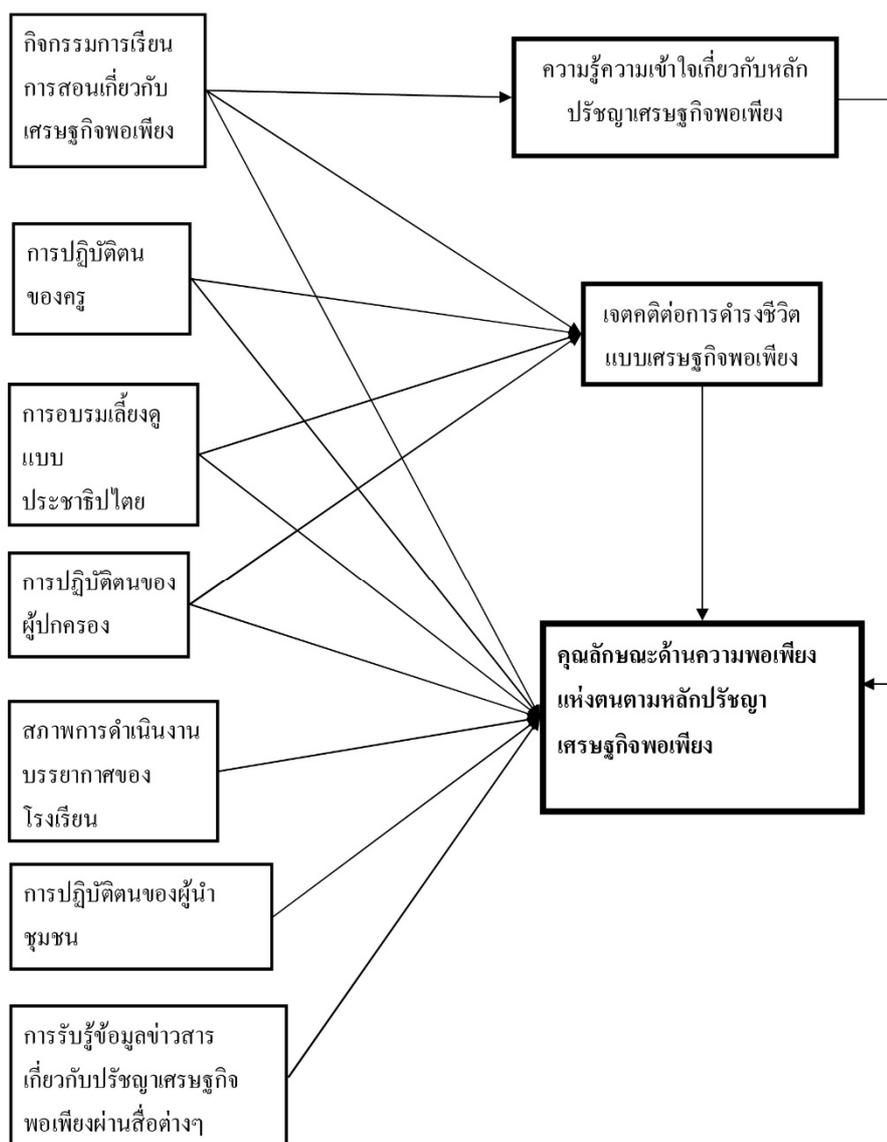
กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดพะเยา ผลจากการศึกษา เอกสาร แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพอเพียงแห่งตนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยแบ่งคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตน ออกเป็น 5 ด้าน คือ การรู้จักประมาณตน ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี การใฝ่หาความรู้ และตระหนักในคุณธรรม ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับโครงสร้างของวัฒนธรรมในสังคมไทย และจากการรวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีปัจจัยที่คาดว่าอิทธิพลต่อคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้แก่ กิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง สภาพการดำเนินงานบรรยากาศของโรงเรียน การปฏิบัติตนของครู การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การปฏิบัติตนของผู้ปกครอง

การปฏิบัติตนของผู้นำชุมชน การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงผ่านสื่อต่างๆ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง และเจตคติต่อการดำรงชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้า และสร้างรูปแบบปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อคุณลักษณะความพอเพียงแห่งตน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดตามสมมุติฐานการศึกษาเอกสารปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดพะเยา

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดคานามิตร โดยรวมอยู่ในระดับดี นักเรียนที่ได้คะแนนเฉลี่ย ตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 86.66 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด และงานวิจัยของ เส็งี่ยม สายวรรณะ (2552 : บทคัดย่อ) พบว่า ผลการทดลองใช้รูปแบบพัฒนาพฤติกรรมการบริโภค ของเยาวชนหลังการทดลองพัฒนาขึ้นและเป็นไปตามหลักคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พฤติกรรม การบริโภคหลังการทดลองสูงกว่าพฤติกรรมการบริโภคก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 สอดคล้องกับเทพวณี วินิจำทร (2548 : 103-104) ที่ได้ทำการศึกษาการปลูกฝังค่านิยมตาม แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กระบวนการตามแนวคิด ของบลูมและแรทส์ พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ความเข้าใจของนักเรียนตามเนื้อหาสาระของ ค่านิยม ค่าเฉลี่ยของคะแนนเจตคติและค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรม การปฏิบัติตนของนักเรียนตาม ค่านิยมที่ต้องการปลูกฝังในเรื่อง ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร และความรอบคอบของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กระบวนการตามแนวคิดของบลูมและแรทส์ มีค่าสูงกว่าก่อน เข้าร่วมกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สภาพการดำเนินงาน บรรยากาศของโรงเรียน น่าจะมีอิทธิพลทางตรงต่อคุณลักษณะ ด้านความพอเพียงแห่งตน ดังผลการศึกษาของพระพานวิทย์ เก้าเงื่อน (2552 : บทคัดย่อ) ศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติและลักษณะองค์กรกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงของครูประถมศึกษา ในสถานศึกษากลุ่มลุ่มพินีสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร พบว่า ทัศนคติ และลักษณะองค์กร ได้แก่ บรรยากาศของโรงเรียนและวัฒนธรรมโรงเรียน มีความสัมพันธ์ ทางบวกในระดับปานกลางกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้งโดยรวมและ รายด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูได้รับการสนับสนุนส่งเสริม จากผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียน ผู้บริหารได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาครูและบุคลากร ทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสม มีสื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัย รวมทั้งมีลักษณะ องค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้ครูมีความรู้และได้รับการพัฒนา อย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกันครูก็มีการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับ ศิริพร ศีตีสาร (2551 : 109) ที่ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงของครูในเอกชน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 1 พบว่า ปัจจัยด้านองค์การ ได้แก่ บรรยากาศขององค์กร และวัฒนธรรมองค์กร มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการดำรงชีวิตตาม หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ งานวิจัยของ พัฒนาการณ์ ฉัตรวิโรจน์ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติบทบาทครูในการส่งเสริมความรู้เศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ การสนับสนุนจากหน่วยงานเอกชนและโรงเรียน งานวิจัยของปิยะพร พูลเพิ่ม (2551 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาปัจจัยส่งเสริมความสำเร็จในการน้อมนำเศรษฐกิจพอเพียงสู่การบริหารสถานศึกษา ซึ่งพบว่า

ด้านการบริหารบุคคล ภาพรวมอยู่ในระดับมาก รายการที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การบำรุงขวัญและกำลังใจของครูผู้สอน รองลงมา คือ บุคคลากรมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินงานการนำแนวคิดหลักเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ ตามลำดับ ด้านการบริหารงานบริหารทั่วไปพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก รายการที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่ารายการอื่น คือ การกำหนดแผนปฏิบัติการและโครงการเกี่ยวกับการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติเพื่อจัดทำและเสนอของบประมาณและเสนอแนะแนวทางในการจัดทำหลักสูตรเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงเข้าสู่การสอนให้เห็นภาพชัดเจนและเป็นรูปธรรม สอดแทรกไปในรายวิชาที่สอน ส่งเสริมพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง นำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม จัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอ ทัวถึงทุกงาน และมีการควบคุมวางแผนและติดตามการใช้ทรัพยากรในโรงเรียนให้เกิดประโยชน์สูงสุด อย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติในการดำเนินงานตามกิจกรรมและโครงการต่างๆ ในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ

การปฏิบัติตนของครู น่าจะมีอิทธิพลทางตรงต่อคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนและมีอิทธิพลทางอ้อมต่อคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตน โดยส่งอิทธิพลผ่านเจตคติที่มีต่อการดำรงชีวิตแบบพอเพียง ดังผลการศึกษาของวีระ ปั่นทรัพย์ (2551 : 94) ที่ศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ในด้านสื่อการสอนและแหล่งเรียนรู้พบว่า อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะว่าครูได้สอนให้นักเรียนนำหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ครูมีการสนับสนุนจัดกิจกรรมส่งเสริมคนดี มีคุณธรรมจริยธรรม ครูได้จัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน มีการจัดมุมความรู้ ป้ายนิเทศ มีการนำครูภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือปราชญ์ชาวบ้านมาให้ความรู้แก่นักเรียน อีกทั้งครูนั้น ได้ชื่อว่าเป็นแม่พิมพ์ของชาติ เป็นแบบอย่างที่ดีในด้านการประพฤติปฏิบัติของนักเรียน ทำให้นักเรียนเกิดความรักศรัทธาอยากที่จะศึกษาและปฏิบัติตาม ซึ่งสอดคล้องกับปรียานุช พิบูลสราวุธ (2550 : 124-125) กล่าวถึงการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการศึกษา จะต้องมุ่งพัฒนาที่ตัวครูก่อนเป็นอันดับแรก เพราะครูถือว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการถ่ายทอดความรู้และปลูกฝังสิ่งต่างๆ ให้แก่เด็ก ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถ่องแท้ก่อน เพราะเมื่อครูเข้าใจ ครูก็จะได้เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเด็กได้ ครูจะต้องรู้จักบูรณาการการเรียนการสอนให้เด็กและเยาวชนเห็นถึงความเชื่อมโยงในมิติต่างๆ ทั้งด้านสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม สังคม และเศรษฐกิจ ซึ่งความเป็นองค์รวมนี้อาจเกิดขึ้นได้ ครูต้องใช้ความรู้และคุณธรรมเป็นปัจจัยในการขับเคลื่อน งานวิจัยของชัยฤทธิ์ ศีลาเดช (วีระ ปั่นทรัพย์, 2551 : 93; อ้างอิงจาก ชัยฤทธิ์ ศีลาเดช, เอกสารการประชุมอบรมสัมมนา การจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, 2550 : 19) ผลการศึกษาปัญหาของครู คือ ความไม่เข้าใจหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ภาวะความรับผิดชอบของ

ครูมีมาก ไม่เป็นแบบอย่างที่ดี ไม่สามารถบูรณาการในการเรียนการสอนได้ และต่อต้านไม่เห็นด้วย
 จำเป็นที่ผู้บริหารต้องให้แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ต้องมีการพัฒนาครู
 การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีอิทธิพลทางตรงต่อคุณลักษณะความพอเพียงแห่งตน
 มีอิทธิพลทางอ้อมต่อคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตน โดยส่งอิทธิพลผ่านเจตคติที่มีต่อ
 การดำรงชีวิตแบบพอเพียง ดังผลการศึกษาของ จิตติพร ไวโรจน์วิทยาการ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน.
 2551. อ้างอิงจาก จิตติพร ไวโรจน์วิทยาการ. **ปัจจัยเชิงเหตุและผลของพฤติกรรมตามหลักเศรษฐกิจ
 พอเพียงของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนที่ประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.**
 2551 : ไม่ปรากฏเลขหน้า) พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผลมาจากบิดามารดา
 มากหรือเห็นแบบอย่างที่ดีของพฤติกรรมกลุ่มนี้จากบิดามารดามาก เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมตามหลัก
 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากกว่า ในด้านพฤติกรรมการออมเงิน และการพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยี
 อย่างเหมาะสม พฤติกรรมประหยัดค่าใช้จ่าย (มนูญ ภูงลิบเงิน. 2547 : 1) พฤติกรรมการออม (รสนันท์
 ณ นคร. 2550 : 3) และภูมิคุ้มกันตนในการคบเพื่อน (นิสากร สนามเขต. 2550 : 45) นอกจากนี้ยัง
 พบว่า ในกลุ่มเยาวชนผู้กระทำความผิด เยาวชนได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผลจาก
 ผู้ปกครองมาก เป็นผู้มีความพร้อมที่จะเบียดเบียนตัวเองน้อยกว่า และมีความพร้อมที่จะเบียดเบียน
 ผู้อื่นน้อยกว่า เยาวชนประเภทตรงข้าม (ทองพูล บัวศรี. 2550 : 1) งานวิจัยของวันชัย มีกลาง (สุมาลี
 สิงห์เกิด. 2553 : 4; อ้างอิงจาก วันชัย มีกลาง. **ความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ
 การปฏิบัติและการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาของนิสิตระดับอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัย
 ในกรุงเทพมหานคร.** 2530 : 1) กล่าวว่า ครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่มีความสำคัญต่อชีวิตของบุคคล
 เพราะครอบครัวเป็นจุดเริ่มแรกในการสร้างบุคลลิกภาพทุกอย่างในตัวบุคคล ไม่ว่าจะเป็นที่สนคติ
 ความเชื่อ ค่านิยม และความประพฤติด้านต่างๆ ที่บุคคลยึดถือ ซึ่งกล่าวได้ว่า เด็กจะได้รับการถ่ายทอด
 ลักษณะต่างๆ มาจากครอบครัวหรือพ่อแม่ทั้งสิ้น

การเป็นปฏิบัติตนของผู้ปกครอง น่าจะมีอิทธิพลทางตรงต่อคุณลักษณะด้านความพอเพียง
 แห่งตน และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตน โดยส่งอิทธิพลผ่านเจตคติที่มี
 ต่อการดำรงชีวิตแบบพอเพียง ดังผลการศึกษาของสุมาลี สิงห์เกิด (2553 : บทคัดย่อ) ศึกษาปัจจัยบาง
 ประการที่สัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตแบบพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสังกัด
 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 2 พบว่า ค่าน้ำหนักตัวแปรปัจจัย อิทธิพลของพ่อ
 แม่ผู้ปกครองส่งผลต่อการดำเนินชีวิตแบบพอเพียงในด้านการปฏิบัติภารกิจในชีวิตประจำวันอย่างมี
 นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าเท่ากับ 0.21 และส่งผลต่อการดำเนินชีวิตแบบพอเพียงในด้านการ
 ปฏิบัติภารกิจในชีวิตประจำวันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 0.13 อนึ่ง
 บทบาทของพ่อแม่ผู้ปกครองที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ บทบาทในด้านการเป็นตัวแบบ (Model)

ให้แก่เด็ก โดยเฉพาะการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับเด็กจะเป็นตัวกำหนดแบบแผนพฤติกรรม ความคิดและความเชื่อของเด็กในอนาคต ทำให้เด็กเรียนรู้และเกิดพฤติกรรมต่างๆ ทั้งที่พึงประสงค์ และไม่พึงประสงค์ (สุมาลี สิงห์เกิด. 2553 : 73) งานวิจัยของวุฒิกกร วุฒิวิทย์ (2551 : 65-72) ศึกษาปัจจัย ที่มีผลต่อการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาสู่การปฏิบัติของประชาชนในเขตเทศบาลตำบล ทาสบชัย อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน พบว่า ปัจจัยจากตนเองและครอบครัวส่งผลให้มีการปฏิบัติ ในระดับครอบครัวมากที่สุด โดยมีแรงจูงใจในการทำบัญชีครัวเรือนจากญาติและเพื่อนบ้านที่ปฏิบัติ เป็นตัวอย่าง

การปฏิบัติตนของผู้นำชุมชน น่าจะมีอิทธิพลทางตรงต่อคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตน ดังผลการศึกษาของวุฒิกกร วุฒิวิทย์ (2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการนำหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลทาสบชัย อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน พบว่า ในระดับชุมชน ผู้นำชุมชนมีผลต่อการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ โดยมี แรงจูงใจที่ผู้นำหมู่บ้านได้ให้ความรู้แก่เพื่อนบ้านเป็นแรงจูงใจสูงสุด งานวิจัยของสมนึก คำใจหนัก (มปป. : บทคัดย่อ) ศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำของกำนันและผู้ใหญ่บ้านมีความสัมพันธ์ทางบวกกับ ความสำเร็จของการเสริมสร้างเศรษฐกิจพอเพียง สอดคล้องกับงานวิจัยของธัญญารัตน์ นันติกา (2551 : บทคัดย่อ) ศึกษาบทบาทของผู้นำชุมชนต่อโครงการตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียง บ้านป่าไผ่ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้นำชุมชนเป็นผู้นำแบบ ประสาน มีหน้าที่กระตุ้นและผลักดันให้เกิดกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัย ของน้ำฝน ผ่องสุวรรณ (2553 : บทคัดย่อ) ศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการประยุกต์ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดสมุทรสงคราม มีอยู่ 4 ปัจจัย คือ 1) ปัจจัยด้านจิตใจและสังคม ได้แก่การเข้าร่วมประชุม จัดเวทีประชาคมเพื่อการตัดสินใจ การเข้าร่วมทำกิจกรรมสาธารณะของ หมู่บ้าน การปฏิบัติตามกฎระเบียบประเพณี 2) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การผลิตเครื่องอุปโภค บริโภคเพื่อใช้ในการชีวิตประจำวัน 3) ปัจจัยด้านการเรียนรู้ คือ การมีส่วนร่วมในการจัดเก็บ วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ของหมู่บ้าน การเข้าร่วมกิจกรรมถ่ายทอดเทคโนโลยีและวิทยาการใหม่ๆ การเรียนรู้ การมีส่วนร่วมในการปรับปรุงแผน 4) ปัจจัยด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ได้แก่การมี ส่วนร่วม วางแผนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมการเข้าร่วมกิจกรรมในเครือข่าย ด้านอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงผ่านสื่อต่างๆ น่าจะมีอิทธิพลทางตรงความพอเพียง แห่งตน ดังผลการศึกษาของปราโมทย์ มลลกล้า (2551 : 133) พบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ .01 งานวิจัยของสุมาลี สิงห์เกิด (2553 : บทคัดย่อ) พบว่า ค่าน้ำหนักของตัวแปรปัจจัย

การเปิดรับสื่อส่งผลต่อการดำเนินชีวิตแบบพอเพียงในด้านการปฏิบัติภารกิจประจำวันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าเท่ากับ 0.15 และค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัย การเปิดรับสื่อต่อการดำเนินชีวิตแบบพอเพียงในด้านการเรียนมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าเท่ากับ 0.22 งานวิจัยของสุวัฒน์ ดวงแสนพุด (2550 : บทคัดย่อ) พบว่า ตัวแปรด้านทัศนคติเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงและด้านแรงจูงใจในการปฏิบัติตนตามแนวทางกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตนตามแนวทางกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวมที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 งานวิจัยของปานิสรา วัฒนรัตน์ (2550 : บทคัดย่อ) พบว่า การเปิดรับชมรายการโทรทัศน์ “ชีวิตที่พอเพียง” มีความสัมพันธ์กับความรู้และพฤติกรรมปฏิบัติตนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและทัศนคติเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการปฏิบัติตนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในทิศทางเดียวกัน งานวิจัยของวุฒิกกร วุฒิวิทย์ (2551 : 65-66) พบว่า ปัจจัยและแรงจูงใจที่มีผลต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือน มีปัจจัยจากตนเองและครอบครัว พบว่า มากที่สุดคือ ได้รับความรู้จากสื่อต่างๆ รองลงมาคือ สนใจค้นคว้าเอง ญาติ และเพื่อนบ้านปฏิบัติเป็นแบบอย่าง ปัจจัยและแรงจูงใจที่มีต่อการออม มีปัจจัยจากตนเองและครอบครัว พบว่า มากที่สุดคือ สนใจค้นคว้าเอง รองลงมาคือ จากบุคคลตัวอย่างในชุมชน จากการรับรู้จากสื่อต่างๆ งานวิจัยของชลิตา ลขิตาวงศ์ (2547 : บทคัดย่อ) ศึกษา ปัจจัยการรับรู้ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างหมู่ที่ 2 ที่มีการรับรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากกว่ากลุ่มตัวอย่างหมู่ที่ 9 เกือบทุกด้าน งานวิจัยของชลิตดา สุขสวัสดิ์ (2547 : บทคัดย่อ) พบว่าการสื่อสารในชุมชนถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อระบบเศรษฐกิจพอเพียงและการสร้างชุมชนเข้มแข็ง และงานวิจัยของนภาพร ธนะนุทรัพย์ (www.crs.mahidol.ac.th/news/minithesis/2551/022.doc, 2551.) พบว่า อิทธิพลของสื่อละครโทรทัศน์มีผลต่อพฤติกรรมด้านจริยธรรม เนื่องจากสื่อละครทางโทรทัศน์มีการถ่ายทอดเรื่องราวผ่านการแสดงด้วยความสมจริงของภาพและเสียง ทำให้มีอิทธิพลในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและอาจเกิดการลอกเลียนแบบของผู้รับชมไม่มากนักน้อย สอดคล้องกับบทความ อิทธิพลของสื่อกับวิกฤตของสังคม (<http://www.bloggang.com/viewdiary.php?id=phongphiphat&month=07-2007&date=11&group=6&gblog=3>, 2555) ที่กล่าวถึงอิทธิพลของสื่อกับวิกฤตของสังคมว่า อิทธิพลของสื่อนับวันยิ่งรุนแรงมากขึ้น มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิต ก่อให้เกิดวัฒนธรรมที่หลงไหลเข้ามาในประเทศไทยและการลอกเลียนแบบ ผ่านสื่อต่างๆ ทั้ง วิทยุ โทรทัศน์ สิ่งพิมพ์และอินเทอร์เน็ต

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง มีอิทธิพลทางตรงต่อคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตน ดังผลการศึกษาของ งานวิจัยของปิยะพร พูลเพิ่ม (2551 : บทคัดย่อ) ศึกษาพบว่าการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงให้กับครูและผู้ที่เกี่ยวข้อง

การอบรม ประชุมสัมมนาบุคลากรในการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมความสำเร็จในการน้อมนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสู่การบริหารสถานศึกษา งานวิจัยของ ปิ่นมณี ศรีนวล (2552 : บทคัดย่อ) ศึกษาพบว่า นักเรียนกลุ่มที่ได้เข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาการปฏิบัติตนตามแนวทางความเป็นอยู่อย่างพอเพียง มีคะแนนการปฏิบัติตนตามแนวทางความเป็นอยู่อย่างพอเพียงทั้งโดยรวมและรายด้านสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ งานวิจัยของ ชูศรี สุวรรณ (2552 : บทคัดย่อ) ศึกษาพบว่า ความรู้พื้นฐานเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เจตคติต่อการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงและการควบคุมอารมณ์เป็นปัจจัยที่มีผลทางบวกต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง งานวิจัยของสุจิตรา เคนานุรักษ์ (2553 : บทคัดย่อ) ศึกษาการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตและการทำงาน กรณีศึกษา : พนักงานบริษัทประชาอากรณ์ จำกัด (มหาชน) พบว่า พนักงานมีการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตและการทำงานอยู่ในระดับปานกลางทั้งช่วงก่อนและหลังการรับรู้เกี่ยวกับหลักการพึ่งตนเองตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและมีความสัมพันธ์กับระดับความรู้ความเข้าใจ แนวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงร้อยละ 36 งานวิจัยของชลิตา ลขิตาวงศ์ (มปป. : บทคัดย่อ) ศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต พบว่า กลุ่มตัวอย่างหมู่ที่ 2 มีการรับรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ด้านความหมายและความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านองค์ประกอบ ด้านการนำไปปฏิบัติและด้านประโยชน์มากกว่ากลุ่มตัวอย่างหมู่ที่ 9 และยังพบว่า กลุ่มตัวอย่างหมู่ที่ 2 ที่มีการรับรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากกว่ากลุ่มตัวอย่างหมู่ที่ 9 เกือบทุกด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของศรีัญญา อติแพทย์ (2551 : 105) ผลจากการศึกษาพบว่า ระดับความรู้เกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์กับระดับการปฏิบัติตนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในด้านร่างกายและจิตใจ

เจตคติที่มีต่อการดำรงชีวิตแบบพอเพียง มีอิทธิพลทางตรงต่อคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตน ดังที่กรมพัฒนาชุมชน (2548 : 29-33) ให้ความสำคัญกับเจตคติที่มีต่อการดำรงชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง โดยเสนอไว้ว่า การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การดำเนินชีวิต ควรเริ่มจากในระดับจิตสำนึก ให้บุคคลตระหนักถึงความสุขและความพอใจในชีวิตอย่างพอดีและรู้สึกถึงความพอเพียง เช่นเดียวกับ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (<http://www.sufficiencyeconomy.org/show.php?Id=7>. 2550) ให้ความสำคัญกับการสร้างเจตคติที่ดีต่อการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง และการให้ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง สอดคล้องกับชูศรี สุวรรณ (2552 : 59) ที่กล่าวว่า ปัจจัยที่สำคัญที่เกี่ยวเนื่องกับการดำเนินชีวิตแบบ

เศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง และเจตคติต่อการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง

นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุ หมายถึง การใช้สถิติที่ประยุกต์การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรเชิงเหตุและผลระหว่างตัวแปร อธิบายความสัมพันธ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมระหว่างตัวแปรต่างๆ โดยใช้แผนภาพและสมการในโครงสร้างของแผนภาพเป็นการยืนยันว่าปัจจัยเชิงสาเหตุที่ได้จากแนวคิดเชิงทฤษฎีและผลการวิจัยตัวแปรใดบ้างที่เป็นสาเหตุ ให้เกิดความแปรปรวนในตัวแปรตามและสาเหตุดังกล่าวเป็นสาเหตุที่เกิดจากปัจจัยตัวนั้นๆ โดยตรงหรือเป็นสาเหตุทางอ้อมในการศึกษาครั้งนี้ ตัวแปรสาเหตุประกอบด้วย กิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง สภาพการดำเนินงาน บรรยากาศของโรงเรียน การปฏิบัติตนของครู การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การปฏิบัติตนของผู้ปกครอง การปฏิบัติตนของผู้นำชุมชน การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงผ่านสื่อต่างๆ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและเจตคติต่อการดำรงชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนตัวแปรตาม ได้แก่ คุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตน

ปัจจัยที่มีอิทธิพล หมายถึง ตัวแปรสาเหตุที่มีมากกว่า 1 ตัวแปรเป็นสิ่งที่อยู่ภายในและภายนอกตัวบุคคล ที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามซึ่งเป็นสิ่งที่บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมาที่เป็นผลในทิศทางเดียวกัน โดยมีอิทธิพลในรูปของความสัมพันธ์แบบทางตรงและแบบทางอ้อมต่อตัวแปรตาม ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ กิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง สภาพการดำเนินงาน บรรยากาศของโรงเรียน การปฏิบัติตนของครู การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การปฏิบัติตนของผู้ปกครอง การปฏิบัติตนของผู้นำชุมชน การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงผ่านสื่อต่างๆ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและเจตคติต่อการดำรงชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนตัวแปรตาม ได้แก่ คุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตน

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความสามารถในการจำและเข้าใจรายละเอียดของข้อมูลเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ผู้เรียนได้เคยได้รับประสบการณ์จากการเรียนและสื่อต่างๆ ที่เผยแพร่ ประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับความหมาย องค์ประกอบ จุดมุ่งหมายของเศรษฐกิจพอเพียง และแนวทางการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง

เจตคติต่อการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความคิด ความรู้สึกที่มีต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและความ โน้มเอียงของบุคคลที่จะแสดงออกต่อการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจ

พอเพียง ซึ่งแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมในทางสนับสนุน หรือคัดค้าน ชอบหรือไม่ชอบ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย

กิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรม การฝึกอบรมในโรงเรียน ที่ครู ได้จัดให้นักเรียนความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักให้เห็นถึงคุณค่าของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การมีคุณธรรมจริยธรรม ผ่านกิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมชุมนุม กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ การเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

สภาพการดำเนินงาน บรรยากาศของโรงเรียน หมายถึง การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนที่สนับสนุนการเรียนรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน ความพร้อมของแหล่งเรียนรู้ สถานที่ สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน สภาพการปฏิบัติงานของคณะครูบุคลากรในโรงเรียนที่ปฏิบัติงานด้วยความร่วมมือ เคารพสิทธิซึ่งกันและกัน มีความรับผิดชอบ ยึดถือและปฏิบัติตามกฎระเบียบ

การปฏิบัติตนของครู หมายถึง พฤติกรรมของครูในการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการดำรงชีวิต การทำงานด้วยความรับผิดชอบ มุ่งมั่นปฏิบัติงาน เต็มกำลังความรู้ความสามารถ ใช้จ่ายอย่างประหยัด เหมาะสมกับฐานะของตน มีเหตุผล สามารถปรับตัว ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ปฏิบัติตนหลักเลี่ยงจากอบายมุข ดูแลรักษาสุขภาพกายและสุขภาพจิต ไร่เรียงอยู่เสมอ เคารพสิทธิของผู้อื่น มีธรรมาศัยไมตรีที่ดีต่อนักเรียนและเพื่อนร่วมงาน

การปฏิบัติตนของผู้นำชุมชน หมายถึง พฤติกรรมของผู้นำชุมชนในการส่งเสริมสนับสนุนให้แต่ละครอบครัว มีการเรียนรู้ การฝึกอบรม เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมให้มีการปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การร่วมมือช่วยเหลือกันในชุมชน การสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน ดูแลรักษาใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด

การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่ผู้ปกครองยอมรับความสำคัญ รับฟังความคิดเห็นของลูก ให้อิสระแก่ลูกตามสมควร มีความรัก ความเอาใจใส่ ความเข้าใจ และใช้เหตุผลกับลูก ผู้ปกครองคอยให้กำลังใจ ให้คำปรึกษา แนวทางการดำเนินชีวิตให้กับลูก

การปฏิบัติตนของผู้ปกครอง หมายถึง พฤติกรรมของผู้ปกครองในการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความพอประมาณ ประหยัด ขยัน การทำงานด้วยการพึ่งตนเอง อดทน มีเหตุผล รักษาระเบียบวินัย ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น มีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่ยุ่งเกี่ยวกับ อบายมุข มีความเอื้ออาทรต่อผู้อื่น

การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงผ่านสื่อต่างๆ หมายถึง การได้รับข้อมูลหรือข่าวสารเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของ

นักเรียนจากสื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือนิตยสาร หนังสือพิมพ์ ประกาศเสียงตามสาย อินเทอร์เน็ต

คุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ลักษณะ หรือพฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคลที่แสดงออกในรูปของลักษณะท่าที อุปนิสัย ความรู้สึกนึกคิดและความประพฤติ ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะต่อไปนี้

1. การรู้จักประมาณตน หมายถึง ความพอประมาณ ความพอดี ไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป ในด้าน การใช้จ่าย การศึกษาเล่าเรียน และการกระทำใดๆ ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น การรู้จักกำลัง และขอบเขตความสามารถของตน มีความอดทนความพยายามทำงานให้สำเร็จอย่างเต็มความสามารถ

2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจและลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ มีการพิจารณาจากสาเหตุ ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างมีสติ รอบคอบ

3. การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลง ด้านต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งใกล้และไกล โดยคิดพิจารณาอย่างรอบคอบก่อนที่จะตัดสินใจ ทำ มีความยืดหยุ่นในการปรับตัว เข้มแข็ง มั่นคง สามารถพึ่งตนเองได้

4. การใฝ่เรียนรู้ หมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกถึง ความปรารถนา ความอยากรู้ อยากรู้อยากเห็น ความกระตือรือร้น ความสนใจ และความพอใจที่จะแสวงหาข้อมูล ความรู้ต่างๆ จากการอ่าน การศึกษาเล่าเรียนการติดตามข่าวสารด้านต่างๆ การเข้าร่วมอบรม ชมนิทรรศการที่ทางโรงเรียนหรือ หน่วยงานอื่นจัดขึ้น

5. ความตระหนักในคุณธรรม หมายถึง การมีความสำนึก การรับรู้ถึงการแสดงออกถึง การประพฤติปฏิบัติตนถูกต้องดีงาม เกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น และสังคม มีความซื่อสัตย์สุจริต เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดพะเยา หมายถึง หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา โดยแบ่งพื้นที่เป็น 2 เขต ได้แก่ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษพะเยา เขต 1 เดิม และ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษพะเยา เขต 2 เดิม